

Vetenskap & Allmänhet

2016-01-11

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Vetenskap & Allmänhets yttrande över FOKUS

Vetenskap & Allmänhet, VA, tackar för möjligheten att inkomma med synpunkter på Vetenskapsrådets förslag till ny modell för resursfördelning till universitet och högskolor innefattande sakkunniggranskning av forskningens kvalitet och relevans (ert dnr: U2014/7505/F).

Vi översänder härmed vårt remissvar.

Cissi Billgren Askwall

Generalsekreterare, VA

Maria Lindholm

Chefsutredare, VA

Vetenskap & Allmänhet, VA, är en ideell förening vars ändamål är att främja dialog och öppenhet mellan allmänhet och forskare. VA har under lång tid verkat för att lärosätenas samverkansarbete ska värderas och premieras med utgångspunkt i den stora betydelse för lärosätenas verksamhet och för forskningen som det faktiskt har. Vi har därför nära följt Vetenskapsrådets arbete med regeringsuppdraget som resulterat i förslaget FOKUS, *Forskningskvalitetsutvärdering i Sverige*, liksom VINNOVAs arbete med det i vissa avseenden parallella regeringsuppdraget att ta fram ett förslag på modell för värdering av samverkan.

Vi vill inledningsvis berömma den öppna och inkluderande arbetsprocess som lett fram till Vetenskapsrådets förslag. VA har inbjudits till och medverkat vid flera hearingar anordnade av Vetenskapsrådet där processen beskrivits och delförslag presenterats och diskuterats.

VA är i huvudsak positivt till FOKUS och till själva ansatsen att införa en modell som ska verka kvalitetsdrivande på lärosätenas forskning och främja att forskning av hög kvalitet kan bidra till samhällets utveckling. Förslaget att utvärdera inte enbart forskningens *vetenskapliga kvalitet* utan också *kvalitetsutvecklande faktorer* och *genomslag utanför akademien* är i linje med VAs strävan att stimulera dialog och samverkan mellan alla vetenskapsområden och samhället i stort. Våra synpunkter på förslaget fokuserar i det följande främst på de två sistnämnda bedömningskomponenterna.

VA ser positivt på att engagera paneler av bedömare som gör en sammanvägning av såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter, något som borde ge ett mer rättvist utfall jämfört med dagens indikatorstyrda resursfördelning till forskning. Att medlemmarna i de så kallade huvudpanelerna, som kommer att bedöma kvalitetsutvecklande faktorer och genomslag utanför akademien, till hälften föreslås bestå av expertis som representerar samhälls-/näringslivsintressen och till hälften av expertis på ledning och styrning av akademisk verksamhet förefaller rimligt. En annan viktig aspekt är att samverkan sker i båda riktningar – kunskapsflödet till lärosätena kan också vara kvalitetsdrivande!

En uttalad ambition är att FOKUS ska vara just kvalitetsdrivande. Därmed är det angeläget att modellen bidrar till att lärosätena vill utveckla de sidor av sitt arbete där de inte är så starka. Därför ser vi mycket positivt på att kvalitetsutvecklande faktorer föreslås särskilt bedömas, utefter kriterierna *potential för förnyelse* och *långsiktighet*. De fem föreslagna bedömningsfaktorerna i modellen förefaller väl valda och sammansatta: Återväxt av forskare, samverkan och mobilitet inom respektive utanför akademien, forskningens utbildningsanknytning och jämställdhet. Enligt vår mening går inte heller utbildning, forskning och samverkan att se som avskilda verksamheter utan de är nära sammanlänkade.

Samma huvudpaneler kommer att bedöma forskningens genomslag utanför akademien, utifrån *räckvidd* och *betydelse*. Även dessa kriterier verkar vara rimliga, liksom att det bedömda underlaget kommer att utgöras av fallstudier och beskrivning av det egna samverkansarbetet.

För att forskningen ska kunna förbättras, bli mer angelägen för olika samhällsaktörer och kunna bidra till att lösa de stora samhällsutmaningarna krävs ömsesidigt utbyte av information, kunskap och åsikter. Det blir allt vanligare att även direkt involvera olika intressenter i forsknings- och innovationsarbete, något som inom EU brukar kallas RRI, *Responsible Research and Innovation/ Ansvarsfull forskning och innovation*. Det är angeläget att den kommande modellen fångar upp bredden av forskningens genomslag utanför akademien, så att även samverkan som leder till sådant som folkbildning, demokratiutveckling, dialog med och medverkan av allmänheten (*citizen science/ medborgarforskning*) räknas med.

VA utgår från att bedömarpanelernas sammansättning och arbetsätt förtydligas i kommande utveckling av modellen. Vi delar dock de farhågor som Vetenskapsrådet uttrycker i rapporten om sitt förslag: Att det kan vara svårt att bedöma tvärvetenskaplig forskning, att systemet riskerar att premiera det ”säkra” och missgynna nytänkande och risktagande, liksom att forskarutbildningen kan riskera att nedprioriteras. Mer än en tredjedel av forskningen i Sverige utförs av doktorander¹ och det är viktigt att säkerställa att modellen inte medför negativa effekter för forskarutbildningen.

Vi vill avslutningsvis understryka vikten av att samordna FOKUS med VINNOVAs förslag om att värdera samverkan, liksom att utreda möjliga synergier med existerande system för att utvärdera kvalitet på forskarutbildning och på den kliniska forskning som bedrivs med ALF-medel.

¹ Effektivitetsanalys 2014:1 Hur använder lärare, forskare och doktorander sin arbetstid? En studie baserad på årsverkesdata (Universitetskanslersämbetet)